

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
This project is funded by the European Union

YERELDEN ULUSA İKLİM AğI PROJESİ TRABZON BÖLGE EğİTİMİ ÇALIŞTAY RAPORU

www.temev.org.tr

Hazırlayan:
Doç. Dr. Ertuğrul AğIRBAŞ
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

YERELDEN
ULUSALA
İKLİM AğI

CLIMATE NETWORK
FROM LOCAL
TO NATIONAL

İçindekiler

YERELDEN ULUSA İKLİM AĞI PROJESİ TRABZON BÖLGE EĞİTİMİ ÇALIŞTAY RAPORU.....	3
KATILIMCI LİSTESİ	4
1. OTURUM.....	5
2. OTURUM.....	6
3. OTURUM.....	7
4. OTURUM.....	8
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN BÖLGESEL SORUNLAR ÇALIŞTAYI.....	9
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	9

YERELDEN ULUSA İKLİM AĞI PROJESİ TRABZON BÖLGE EĞİTİMİ ÇALIŞTAY RAPORU

Türkiye’de Sivil Toplumun Desteklenmesi - Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı altında Avrupa Birliği tarafından desteklenen Yerelden Ulusala İklim Ağı Projesi kapsamında 14-15 Aralık 2021 tarihlerinde Trabzon’da sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, kent konseyleri, üniversiteler ve iklim değişikliği ile mücadele konusuna ilgi duyan bireysel katılımcılara yönelik bir eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Bu raporun amacı, eğitimin ikinci günü gerçekleştirilen “İklim Değişikliği ile Mücadelede Karşılaştırmalı Bölgesel Sorunlar” çalıştayında tartışılan, katılımcıların deneyimledikleri ve gözlemledikleri bölgesel sorunlara ilişkin ana tartışma eksenlerini ortaya koymaktır. Rapor, eğitim faaliyetinin ilk gününde gerçekleştirilen sunumlarda ele alınan konuların kısa bir özeti ve çalıştayda tartışılan bölgesel sorunların incelemesini içermektedir.

**YERELDEN ULUSA İKLİM AĞI PROJESİ
TRABZON BÖLGE EĞİTİMİ
14-15 Aralık 2021
Mercure Hotel Trabzon**

14 Aralık

OTURUM 1 (10:00 – 13:00)
Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY
İklim Değişikliği ve Ekosistemler
Dr. Nuran TALU
Kentlerin İklimde Dayanıklılığı

OTURUM 2 (14:00 – 17:00)
Prof. Dr. Ela BABALIK
İklim Değişikliği ve Kentsel Ulaşım
Doç. Dr. Çiğdem COŞKUN HEPCAN
İklim Değişikliği ve Kentlerde Mavi/Yeşil Altyapı

15 Aralık

ÇALIŞTAY (10:00 – 12:30)
Moderatör: Doç. Dr. Ertuğrul AÇIRBAŞ
İklim Değişikliği Kaynaklı Karşılaştırmalı
Bölgesel Sorunlar

TEMİZ ENERJİ VAKFI
1994

KÜRESEL DENGE
GLOBAL BALANCE

Konaklama ve ulaşım masrafları kontenjanla sınırlı olmak üzere karşılanacaktır. (Her kurumdan 1 kişi için)

KATILIMCI LİSTESİ

Etkinlikte temsilci bulundurarak katılım sağlayan kurum ve kuruluşların listesi aşağıda yer almaktadır:

1. Temiz Enerji Vakfı
2. Küresel Denge Derneği
3. Trabzon Büyükşehir Belediyesi
4. Ortahisar Belediyesi
5. Rize Belediyesi
6. Rize Kent Konseyi
7. Trabzon Kent Konseyi
8. Ordu Kent Konseyi
9. Ortahisar Kent Konseyi
10. Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü
11. Uluslararası Sivil Toplum Ağı Derneği
12. Karadeniz Teknik Üniversitesi
13. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
14. Artvin Çoruh Üniversitesi
15. HAKSEN
16. FEMINART
17. Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği
18. Rize Kentsel Gelişim ve Araştırma Derneği
19. Sahil Güvenlik Komutanlığı

1. OTURUM

İklim Değişikliği ve Ekosistemler

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Orman Fakültesi Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı

İlk oturumda Prof. Dr. Doğanay Tolunay, küresel ısınma, sanayi devriminden günümüze sıcaklık artışları, iklim değişikliği, atmosferin sera etkisi, küresel sera gazı salınımları, karbon yutakları, sera gazlarının sektörlere göre dağılımı konularında bilgi vermiş; Türkiye özelinde sera gazı salımları, Türkiye ikliminde gözlemlenen değişimler ve gelecekte iklim değişikliğine bağlı olarak Karadeniz Bölgesi'ni bekleyen risklere değinmiştir. İklim değişikliğinin biyolojik çeşitlilik ve ekosistemler üzerindeki etkilerinin ele alındığı sunumda, biyo-çeşitlilik üzerindeki yoğun baskılar ve iklim değişikliğinin gelecekteki olası etkileri dikkate alındığında, birçok bilim insanının "6. Yok Oluş Teorisi" olarak adlandırılan kitlesel yok oluş sürecinin yaşanabileceğini öne sürdüğü belirtilmiştir. Tolunay, sunum süresince iklim değişikliğinin türler üzerindeki etkilerini detaylı olarak incelemiştir. İklim değişikliğinin orman ekosistemlerine etkisi yangınlar, hastalık ve zararlılar, büyümede azalma ve göçler başlıklarıyla detaylandırılmıştır. Buna ek olarak, iklim değişikliğinin akarsular, dereler, göller, deniz ve kıyılara etkisi ele alınmıştır. Son olarak, Prof. Dr. Doğanay Tolunay tarafından gerçekleştirilen sunumda, adaptasyon (uyum) örneklerine ve ekosistem tabanlı uyum örneklerine yer verilmiştir.

2. OTURUM

Kentlerin İklim Dayanıklılığı

Dr. Nuran TALU, Küresel Denge Demeği Yönetim Kurulu Başkanı

İkinci oturumda ise Dr. Nuran Talu, Paris İklim Sözleşmesi'nin temel öğelerini ele alırken, bu kapsamda ülkelerin üstlendiği sorumluluklara değinmiştir. İklim değişikliğinin birçok boyutunun (ekonomi, ekoloji ve insan gibi) olduğunu dile getiren Talu, yerel iklim eylem planlarının ulusal iklim politikalarının belirleyicisi olduğundan ve BM-Yerel Yönetimler İklim Yol Haritası (2007)'nin öneminden bahsetmiştir. Bu kapsamda, ülkemizin karşı karşıya olduğu risklerin altı çizilmiş (Türkiye'nin gelişmiş veya gelişmekte olan ülke sınıflarından hangisine dahil olacağına belli olmaması, küresel ölçekte iklim değişikliği işbirliği sistemine dahil olmaması vb.) ve Türkiye'nin "İnsan Hakları Eylem Planı"nın (2019) iklim değişikliği ile mücadele konusunda daha kapsayıcı bir katılım sağlanması adına önemli olduğu vurgulanmıştır.

3. OTURUM

İklim Değişikliği ve Kentsel Ulaşım

Prof. Dr. Ela BABALIK, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

İklim değişikliği ve kentsel ulaşım ilişkisine değinen Prof. Dr. Ela Babalık, bu kapsamda dünyanın farklı şehirlerinde uygulanan kentsel ulaşım örneklerini katılımcılarla paylaşmıştır. Mevcut uygulamalar ışığında ülkemizde ne gibi çalışmaların yapılabileceği ve özellikle iklim değişikliği ölçeğinde kentsel ulaşımın nasıl daha üst seviyelere taşınabileceği tartışılmıştır. Ulaşımında enerji verimliliği, sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğiyle mücadele konularında yerel yönetimlerin sorumlulukları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, ulaştırmadan kaynaklı emisyon salımı, ulaştırma sektöründe enerji ve kaynakların verimsiz kullanımı, trafik sıkışıklığı ve zaman kaybı gibi sorunları en aza indiren uygulama örnekleri ile sunumunu tamamlamıştır.

4. OTURUM

İklim Değişikliği ve Kentlerde Mavi / Yeşil Altyapı

Doç Dr. Çiğdem COŞKUN HEPCAN, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Günün son oturumunda, iklim krizi karşısında kentlerin dayanıklı altyapı ihtiyacının altını çizen Doç. Dr. Çiğdem Coşkun Hepcan, kentlerin altyapısının güçlendirilmesinin önemine değinmiştir. Bu bağlamda, iklim değişikliğinin kentleri nasıl etkilediğini ve kentlerin mevcut altyapılarının iklime uyumlu bir hale nasıl getirilebileceğini inceleyen ve bir çözüm önerisi olarak mavi-yeşil altyapı kullanımına dair örnekler sunan Hepcan, kentlerdeki doğal/yeşil alanların artırılmasının, kentlerin iklim direncinin artırılmasında en etkili yöntem olacağına vurgu yapmıştır.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYNAKLI KARŞILAŞTIRMALI BÖLGESEL SORUNLAR ÇALIŞTAYI

Eğitim programının ikinci gününde, Doç. Dr. Ertuğrul Ağırbaş moderatörlüğünde ilk günün genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ardından iklim değişikliğinin olası etkileri hakkında bilgilendirmenin ardından “İklim Değişikliği Kaynaklı Karşılaştırmalı Bölgesel Sorunlar” üzerine katılımcı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda, bölgenin iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan sorunları ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri değerlendirilmiştir.

Bölge özelinde yetiştirilen çay ve fındık gibi tarımsal ürünlerin, değişen iklim koşulları ve bu koşulların etkisiyle ortaya çıkan afetlerin (aşırı hava olayları, seller, taşkınlar gibi) neticesinde, üretim ve kalitesinde yaşanan sorunlar, çalıştayda öne çıkan başlık olmuştur. Bu ve bölgenin karşı karşıya olduğu diğer sorunlara yönelik olarak, yerel yönetimlerin bakış açısı ve hazırladığı eylem planları, STK ve Kent Konseylerinin etkinliği, arazi planlaması, arazinin uygunsuzluğu ve çok hisseli olması, yönetim anlayışının değişmesi gibi konu başlıkları ele alınmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerelden Ulusala İklim Ağı projesi kapsamında gerçekleştirilen Trabzon Bölge Eğitimi'nin ikinci gününde düzenlenen “İklim Değişikliği Kaynaklı Karşılaştırmalı Bölgesel Sorunlar” çalıştayında öne çıkan başlıklar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- **Aşırı yağışlar ve su yatakları:** Doğu Karadeniz Bölgesi, Türkiye genelinde en fazla yağış alan coğrafi bölge olduğu için ve özellikle son yıllarda yaşanan aşırı yağışlara bağlı olarak meydana gelen sel ve taşkın olayları bölge halkının en önemli sorunu olarak öne çıkmaktadır. Arazi konumu itibariyle dağların kıyıya paralel olduğu coğrafyada, nehir ve dere yataklarının aşırı yağışları kaldıramadığı ve yaşamı olumsuz etkilediğinin altı çizilirken, bunun temel nedenlerinin dere yatakları üzerinde yapılaşmaya izin verilmesi ve rehabilitasyon çalışmalarındaki yanlış uygulamalar olduğu ifade edilmiştir. Özellikle son dönemde bu ve benzeri olaylar neticesinde yaşanan can ve mal kayıpları, yerel yönetim anlayışının değişmesi gerektiği fikrini öne çıkarmıştır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin ilgili bakanlıklar ile irtibatlı bir şekilde kentsel dönüşüm faaliyetlerine başladığı ifade edilmiştir.
- **Arazi kullanımı:** Bölgede öne çıkan diğer bir sorun ise çarpık kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan yanlış arazi kullanımudur. İklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan aşırı hava olayları ile yanlış arazi kullanımını problemi birleştğinde, yaşam koşullarını daha da zorlaştırırken, meydana gelen heyelan ve toprak kaymalarının yeşil alanların ve tarım arazilerinin yok olmasına neden olduğu ifade edilmiştir.
- **Arazi planlaması:** Bölgenin diğer bir önemli problemi ise iklim değişikliği ve iklim krizi ile mücadele kapsamında, yerel yönetimlerin arazi planlaması noktasında sorun yaşamasıdır. Arazi yapısının uygun olmasının yanı sıra arazilerin çok hisseli olması, kamulaştırmada sorunların çıkmasına ve gecikmelere yol açabilmektedir.
- **Altyapı planlaması:** Altyapı planlamaları yapılırken etki analizlerinin yeterince ve uzun vadeli yapılmaması, bölgenin karşılaştığı bir diğer sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, her bölge ikliminin farklı özellikleri olduğunu ve bölge özelinde yapılacak uygulamaların daha etkili olacağı vurgulanmıştır.

- **Çay ve fındık tarımı:** Bölge halkının geçim kaynağı çay ve fındık tarımı olduğu için, iklim değişikliğine bağlı olarak ürün kalitesinin ve veriminin her geçen yıl giderek düştüğü öne çıkan diğer bir başlık olmuştur. Bunun temel nedenlerinden birinin, aşırı yağışlardan ve yılın büyük bir kısmının havaların kapalı olmasından kaynaklı olarak nem miktarının artışı olduğu saptanmıştır. Bunun beraberinde güneşli gün sayısının az olması fındık rekoltesinin ve kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Benzer şekilde, iklim değişikliğine bağlı olarak, bazı bölgelerin fındık tarımına daha elverişsiz hale gelirken bazı bölgelerin ise önceki yıllara nazaran daha uygun koşullara sahip olduğu vurgulanmıştır. Çalışmalar, fındık üretim miktarının bölgenin doğusundan batıya doğru arttığını gösterirken, özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi'nin her geçen gün fındık tarımı açısından giderek daha elverişsiz hale geldiğini ortaya koymaktadır. Diğer bir tarım ürünü olan çay ise bölge halkının önemli bir geçim kaynağı konumundadır. Ancak iklim değişikliğine ve gübre kullanımına bağlı olarak toprak kalitesinin düşmesi (asitlenmesi vb.) verimi önemli oranda düşürmüştür. Bu bağlamda, yapılacak tarımsal faaliyetlerin bölge ekolojisine ve mevcut iklim koşullarına göre belirlenmesi önerilmiştir. Bu bağlamda alternatif tarım ürünlerinin de denenmesi gerektiği dile getirilmiştir.
- **Atık yönetimi:** Bölgede diğer bir önemli problemin atık yönetimi olduğu ifade edilirken, yapılan vahşi depolamanın ve kıyı dolgu alanlarının uzun vadede çözüm sağlamadığı, sadece günü kurtarmaya yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Özellikle, aşırı yağışlar sonucu ortaya çıkan sel, taşkın ve heyelan olayları sonucunda bütün malzemenin denize kadar ulaştığı ve bu durumun denizdeki biyo-çeşitliliği tehdit ettiği vurgulanmıştır.
- **Kuraklık:** Bölgede dikkat çeken diğer bir problem ise yağışlara rağmen kuraklık sorununun yaşanması ve zaman zaman su sıkıntısı çekilmesidir. Bu bağlamda, bölgede enerji gereksinimi kapsamında, dere ve nehirler üzerinde yapılan enerji santrallerinin doğru planlanması ve akılcı

su yönetimi politikalarının uygulanması gerekliliği vurgulanmıştır.

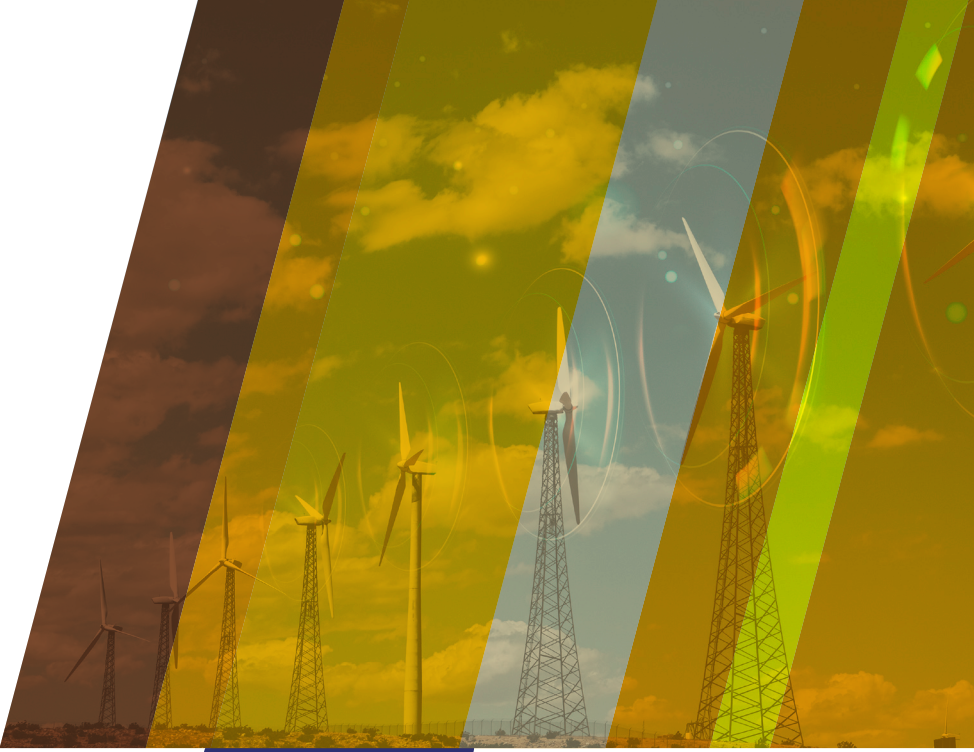
- **Balıkçılık sektörü:** Çalıştay esnasında gündeme gelen diğer konu ise balıkçılık faaliyetleri olmuştur. Bölgenin yüksek oranda balıkçılık potansiyeline sahip olduğu ve balıkçılığın iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek sektörlerin başında geldiği belirtilmiştir. Bunun birçok nedeninin olduğu ifade edilirken, iklim değişikliğine bağlı olarak Karadeniz'in ekolojik koşullarının değişmesinin (tuzluluğun artması, besin tuzu konsantrasyonları ve istilacı türler vb.) endüstriyel balıkçılık faaliyetlerini ciddi oranda etkileyeceği ve nihayetinde ekonomik kayıplara neden olacağı vurgusu yapılmıştır. Bu bağlamda bu ve benzeri sektörlerin iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında dayanıklılığının artırılması ve korunması gerektiği sonucuna varılmıştır.
- **Sivil Toplum:** Bölgedeki STK ve Kent Konseylerinin etkinliğinin artırılması iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda vatandaş bilincinin oluşturulması da iklim değişikliğine uyum noktasında yerel düzeyde mücadeleyi artıracığı vurgusu ön plana çıkarken, bilim camiasının fikir ve önerilerinin de karar alma noktasında önemli olduğu ifade edilmiştir. Çünkü bilimsel veriler olmadan iklim değişikliğiyle mücadele konusunda doğru değerlendirme yapmak mümkün olmadığı gibi, iklim değişikliği nedeniyle oluşan yeni koşullara uyum sağlamayı kolaylaştıracak etkin politikalar geliştirebilmek de olanaksızdır.
- **Yerel yönetim anlayışı:** İklim değişikliğiyle mücadelede öne çıkan diğer konu ise istikrarlı, hesap verilebilen ve sorumluluk bilinci içinde olan bir yönetim anlayışının geliştirilmesi gerekliliğidir. İklim değişikliği, sürdürülebilir olmayan politik ve ekonomik faaliyetlerin bir sonucu olarak, toplumsal, ekolojik ve ekonomik açıdan ciddi sorunlar doğurmaktadır. Bu sebeple, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin ortak bir politika geliştirerek hareket etmeleri gerekmektedir.

Çalıştay sonucunda iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yönetim anlayışının değişmesi, bölge ekonomisi için önemli sektörlerin korunması ve dayanıklılığının artırılması bağlamında farkındalık yaratılarak, vatandaş bilincinin ve mücadele/uyum kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca, iklim değişikliği ile mücadele kapsamında, katılımcı bir yönetim anlayışı ile politika yapımcılar ve yerel paydaşların (STK, Kent Konseyleri ve Üniversite) stratejik işbirliği içerisinde olmalarının önemi vurgulanırken, iklim eylem planının yasal olarak bir çerçeveye oturtulmasının gerektiği de dile getirilmiştir.

Yerelden Ulusala İklim Ağı projesi kapsamında gerçekleştirilen bölge eğitimlerinin yanı sıra iklim değişikliği ile mücadele kapsamında yapılacak diğer eğitim faaliyetlerinin önemi vurgulanmış ve benzeri eğitimlerin diğer tüm sektörler için de düzenlenmesinin kolektif mücadele anlamında hayati önem taşıdığı konusunda uzlaşmıştır. Son olarak, karar alma ve uygulama süreçlerinde bilim camiasının yer almasının, iklim değişikliğiyle mücadelede yol haritasının belirlenmesinde önemli bir etken olduğu vurgulanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
This project is funded by the European Union

www.temev.org.tr

Yukarı Bahçelievler Mah. 59. Sk. No:15/1, Çankaya 06490 ANKARA
Tel: +90 312 234 42 95 • temev@temev.org.tr